

Tilburg University

Het "Special Fund" van de Verenigde Naties voor hulpverlening aan minder ontwikkelde landen

Pieters, J.M.

Published in:
Maandschrift Economie

Publication date:
1959

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Pieters, J. M. (1959). Het "Special Fund" van de Verenigde Naties voor hulpverlening aan minder ontwikkelde landen. *Maandschrift Economie*, 23(9), 481-499.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

ECONOMIE

Tijdschrift voor Algemeen Economische
Bedrijfs-Economische en Sociale Vraagstukken

Drie en twintigste jaargang

No. 9

juni 1959

HET „SPECIAL FUND” VAN DE VERENIGDE NATIES VOOR HULPVERLENING AAN MINDER ONTWIKKELDE LANDEN

door

Prof. Dr. J. M. PIETERS

In verband met het in werking treden op 1 januari j.l. van het „Special Fund” van de Verenigde Naties voor hulpverlening aan minder ontwikkelde landen is het interessant de geschiedenis van de totstandkoming daarvan na te gaan.

Het materiaal daarvoor is in hoofdzaak ontleend aan de Uitgaven van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, waarnaar hieronder in voetnoten is verwezen.

Vooraf na de tweede wereldoorlog is het vraagstuk van de hulpverlening aan de zgn. onderontwikkelde gebieden een zaak geworden van internationale belangstelling.

Te wijzen valt in dit verband op de Préambule van het Handvest van de Verenigde Naties, waarin de deelnemende Staten o.m. uitdrukking gaven aan hun vastbeslotenheid om betere levensstandaarden te bevorderen en in het belang van de economische en sociale vooruitgang van alle volken een internationaal apparaat te gebruiken.

In aansluiting hierop vindt men onder de in artikel 1 van het Handvest omschreven doelstellingen van de Verenigde Naties o.a. vermeld de verwezenlijking van samenwerking bij het oplossen van internationale vraagstukken van economische, sociale, culturele of humanitaire aard, waartoe blijkens artikel 13 lid (1) onder b de Algemene Vergadering studies zal doen ondernemen en aanbevelingen zal doen.

Deze internationale samenwerking op economisch en sociaal terrein is verder uitgewerkt in artikel 55, blijkens hetwelk de Verenigde Naties zullen bevorderen hogere levensstandaarden, arbeid voor allen en voorwaarden van economische en sociale

voortgang en ontwikkeling, alsmede de oplossing van internationale economische en sociale vraagstukken, en in artikel 56, blijkens hetwelk alle leden van de Verenigde Naties zich hebben verbonden gezamenlijk en afzonderlijk in samenwerking met de Organisatie op te treden voor het bereiken van deze doeleinden. De verantwoordelijkheid voor het vervullen van deze functies berust blijkens artikel 60 van het Handvest bij de Algemene Vergadering en, onder het gezag van de Algemene Vergadering, bij de Economische en Sociale Raad.

De eerste resolutie, welke betrekking had op de in moderne ontwikkeling achtergebleven gebieden was die welke op 14 december 1946 door de Eerste Algemene Vergadering werd aanvaard¹⁾ en waarin aan de Economische en Sociale Raad werd verzocht de vraag in studie te nemen, hoe op een doelmatige wijze in samenwerking met de gespecialiseerde organisaties der Verenigde Naties²⁾ technische raad en hulp zou kunnen worden verleend op economisch, sociaal en cultureel gebied aan de Staten-leden, die zulke hulp zouden verlangen.

Het verdient de aandacht, dat in de toelichting op het voorstel van Libanon, dat aan deze eerste resolutie ten grondslag lag, er op werd gewezen, dat weinig ontwikkelde, doch politiek onafhankelijke landen meestal wel voorlichting op bilaterale basis van hoogontwikkelde landen konden verkrijgen, doch dat zulks bepaalde politieke gevaren met zich bracht, en dat een voorlichting op internationale basis onder auspiciën van de Verenigde Naties, welke dergelijke gevaren zou elimineren, daarom de voorkeur verdiende³⁾.

In 1947 en 1948 kwam men vervolgens tot een meer concreet plan voor technische bijstand aan de onderontwikkelde landen, dat ten doel had de wetenschappelijke en technische kennis van de verder gevorderde landen ter beschikking te stellen van de minderontwikkelde gebieden en dat ten slotte vaste vorm kreeg in de resolutie van de Algemene Vergadering van 4 december 1948⁴⁾, blijkens welke de te verlenen bijstand zou bestaan uit:

¹⁾ Resolutie 58 (I).

²⁾ Hieronder zijn blijkens artikel 57 van het Handvest te verstaan die gespecialiseerde organisaties, die door een overeenkomst tussen Regeringen zijn ingesteld en die uitgebreide verantwoordelijkheden hebben op economisch, sociaal, cultureel, opvoedkundig, hygiënisch en aanverwant gebied, v.z.v. zij bij overeenkomst met de Economische en Sociale Raad (goedgekeurd door de Algemene Vergadering) in verband met de Verenigde Naties zijn gebracht.

³⁾ Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 1, p. 68.

⁴⁾ Resolutie 200 (III).

- a. de uitzending van internationale teams van deskundigen en van individueel werkende deskundigen door de Verenigde Naties of de gespecialiseerde organisaties, teneinde regeringen van minderontwikkelde landen, die daarom zouden vragen, van advies te dienen omtrent programma's voor economische ontwikkeling;
- b. het trainen en opleiden van deskundigen uit minderontwikkelde landen in het buitenland;
- c. het opleiden van eigen technische krachten in de minderontwikkelde landen door deskundigen uit andere landen;
- d. het verlenen van bijstand aan regeringen voor het verkrijgen van technisch personeel en uitrusting en het treffen van maatregelen voor het organiseren van diensten, van belang voor de bevordering van de economische ontwikkeling, zoals het organiseren van cursussen, het uitwisselen van gegevens en het opzetten van proefprojecten.

Het wereldkundig maken door President Truman in januari 1949 van zijn zgn. „bold new program”, dat tot doel had de weldaden van de wetenschappelijke vorderingen en de industriële vooruitgang in de Verenigde Staten beschikbaar te stellen voor de ontwikkeling van achtergebleven landen, en dat gedeeltelijk via de Verenigde Naties zou worden doorgevoerd, gaf aan de plannen van de Verenigde Naties een nieuwe stimulans, welke leidde tot het zgn. „Expanded Programme for Technical Assistance”, dat zich ten doel stelt de onderontwikkelde landen de gelegenheid te bieden met behulp van moderne middelen hun nationale economie te versterken en zich op een gezonde basis te ontwikkelen en dat overigens gebaseerd is op dezelfde ideeën als reeds waren vervat in de resolutie van 4 december 1948.

In de vorm van deze technische hulpverlening nu is in de afgelopen jaren ongetwijfeld veel nuttig werk verricht, al waren de resultaten daarvan niet altijd in overeenstemming met de hooggestemde verwachtingen, die men daaromtrent wel heeft gekoesterd. Dit laatste neemt niet weg, dat de „Deputy Director” van de F.A.O. van het Programma voor Internationale Technische Hulp met recht kon getuigen:

„There is no doubt that the Technical Assistance Programme is one of the greatest cooperatieve ventures of the modern world. It represents an alternative conception to that of nineteenth-century imperialism; without any political implications it endeavours to utilize the resources of the underdeveloped areas of the world for the common good. It is an effort to develop, not to exploit, an

attempt to raise standards of living, not to extract profits; possibly it is a major contribution towards the gradual transition of our present age of anxiety into a period of security, prosperity and peace" 1).

Een moeilijkheid is intussen, dat er geen direct verband bestaat tussen deze internationale technische hulpverlening en enige vorm van kapitaalvoorziening, hetgeen betekent, dat vele mogelijkheden, welke door internationale technische hulp worden geopend, voor een verdere exploitatie en ontwikkeling afhankelijk zijn van kapitaalverschaffing uit andere bronnen.

Weliswaar besteden vele lagerontwikkelde landen thans zelf een aanmerkelijk groter deel van hun inkomsten en reserves aan investeringen ten behoeve van de productieverhoging dan enige jaren geleden en wordt ook de noodzaak van het mobiliseren van binnenlandse particuliere middelen beseft, doch daarnaast blijft voor de totstandbrenging van de noodzakelijke basisuitrusting, voor de uitvoering van grote ontwikkelingsprojecten, voor verbetering en uitbreiding van openbare nutsbedrijven en voor een beginnende industrie de behoefte bestaan aan buitenlands kapitaal 2).

Het specifieke probleem, dat de Algemene Vergadering en de gespecialiseerde organisaties van de Verenigde Naties bezig houdt — aldus het Verslag over het eerste gedeelte van de Zevende Algemene Vergadering van de Verenigde Naties 3) — is dan ook het feit, dat de voor de financiering van ontwikkelingsplannen nodige gelden, zowel overheids- als particuliere gelden, in de minderontwikkelde gebieden zelf niet of niet in voldoende mate ter beschikking staan, terwijl tegelijkertijd de beschikbaarheid van buitenlands kapitaal, hetzij rechtstreeks uit particuliere bron, hetzij verschaft door de Internationale Bank als anderszins, eveneens onvoldoende is om aan de bestaande behoeften te voldoen.

Ik moge in dit verband nog eens herhalen wat ik hieromtrent in 1954 opmerkte 4), namelijk, dat voor buitenlandse hulp in de vorm van particuliere investeringen allereerst nodig is, dat het ontvangende land daarvoor een gunstig klimaat schept, in staat is vertrouwen te wekken in zijn stabiliteit en in de efficiency van het overheidsapparaat, waarborgen biedt tegen discriminatie en ont-eigening zonder redelijke vergoeding, de mogelijkheid biedt voor

1) Sir Herbert Broadley in: *Progress*, vol. 43, p. 155.

2) Jaarverslag over 1954 van de Commissie voor Internationale Technische Hulp.

3) Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 32, p. 72-73.

4) Hulp aan onderontwikkelde gebieden, diërede 1954.

transfer van renten, dividenden en afschrijvingen en voor aantrekking van de vereiste technici en dat juist in dit opzicht deelneming in projecten in de onderontwikkelde landen, in het bijzonder in die landen ,welke eerst sedert kort hun politieke zelfstandigheid hebben verworven — als gevolg van een gemis aan veiligheid van persoon en goed, rechtszekerheid, sociale rust, onpartijdigheid, betrouwbaarheid en efficiency van het bestuur, en politieke, fiscale en monetaire stabiliteit — niet altijd aantrekkelijk was.

Een belangrijke factor is ook, dat deze landen in verband met hun koloniaal verleden en in het besef, dat politieke emancipatie zonder economische emancipatie slechts leidt tot schijnbare zelfstandigheid, overgevoelig zijn in hun pas verworven onafhankelijkheid en nog dikwijls bevreesd zijn, dat de activiteiten van het buitenlands kapitaal in belangrijke sectoren van het economisch leven zouden leiden tot een nieuwe vorm van kolonialisme, die aan de volledige realisatie van de nationale onafhankelijkheid en soevereiniteit in de weg zouden staan.

Zo doet zich in deze landen, waar in vele gevallen sedert de verwerving van de politieke onafhankelijkheid de ontwikkeling stagneert, de merkwaardige situatie voor, dat, terwijl men aan de ene kant zeer wel inziet, dat buitenlands kapitaal voor de ontwikkeling van de nationale hulpbronnen en de opvoering van de nationale productie onmisbaar is, men aan de andere kant dat zelfde kapitaal wantrouwt en afschrikt, omdat men het ziet als een potentieel gevaar voor de eigen zelfstandigheid, die men alleen verzekerd meent door te streven naar een toestand, waarin men zo weinig mogelijk afhankelijk is van investeringen uit het buitenland.

Tegenover de hulp van buitenlandse regeringen staat men dikwijls met dezelfde terughoudendheid.

Onder deze omstandigheden is het begrijpelijk, dat de politiek zelfstandige, onderontwikkelde gebieden tegenover hulpverlening in bilateraal verband in het algemeen met meer reserve staan dan tegenover hulp, die zou worden verleend in het kader van de Verenigde Naties.

Reeds in 1949, tijdens de Vierde Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, werd er dan ook van bepaalde zijde (Zuid-Slavië) op aangedrongen de financiering van hulpprogramma's voor de onderontwikkelde gebieden — ter voorkoming van politieke druk via eventuele Staten-geldschietters — te doen geschieden via internationale openbare lichamen. Van andere zijde (Verenigde Staten, Frankrijk, België) meende men echter, dat de hoofdbron voor financiering gezocht zou moeten worden in particuliere beleggingen, omringd door de nodige waarborgen.

De door vele vertegenwoordigers tot uitdrukking gebrachte wens om de financiering van de economische ontwikkeling nader door de Economische en Sociale Raad in studie te doen nemen, leidde vervolgens tot de aanvaarding van een resolutie (306 (IV)), waarin de Algemene Vergadering te kennen gaf met belangstelling tegemoet te zien de studiën en aanbevelingen van de Raad met betrekking tot internationale actie inzake het urgente probleem van de financiering, in al haar aspecten, van de economische ontwikkeling in onderontwikkelde landen ¹⁾.

Sindsdien heeft het probleem van de financiering van de economische ontwikkeling voortdurend de aandacht gehad.

Tijdens de Vijfde Algemene Vergadering, gedurende welke tot uitdrukking kwam, dat de Westerse mogendheden de ontwikkeling van de minderontwikkelde landen in principe bepaald wilden zien door de financieringscapaciteit, dus vooral door de eigen besparingen van deze gebieden zelf, en opnieuw de Amerikaanse idee van „private enterprise” als grondslag voor de financiering naar voren kwam tegenover de wens van de minderontwikkelde landen om slechts van Regeringen of van internationale financieringsinstituten te lenen, werd voor het eerst (van Britse zijde) de aandacht gevestigd op het feit, dat, aangezien particuliere investeringen altijd bedacht zijn op „direct returns”, het grote veld van de „indirect returns, the social and economic overhead” niet voldoende werd bestreken en dientengevolge de basis voor een algehele economische ontwikkeling werd verwaarloosd.

In verband hiermede werd bij resolutie (400(V)) aan de Economische en Sociale Raad o.m. aanbevolen bijzondere aandacht te schenken aan de financiering van „non-self-liquidating projects which are basic to economic development” ²⁾.

Deze aanbeveling leidde tot de opstelling van een rapport door een aantal deskundigen, dat speciaal gewijd was aan de financiering van de economische ontwikkeling en aan het verband tussen technische hulp en financiële bijstand, en tot een voorstel in de Economische en Sociale Raad om een Internationaal Ontwikkelingsorgaan tot stand te brengen, belast met de coördinatie van de ontwikkelingsprogramma's in de minderontwikkelde landen en dat voorts het beheer zou voeren over een Fonds door internationale samenwerking bijeen te brengen voor de verstrekking van lenin-

¹⁾ Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 22, p. 151 en 153-155.

²⁾ Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 25, p. 157-160.

gen en het doen van schenkingen aan Regeringen van minderontwikkelde landen.

Deze gedachte was ook reeds tot uitdrukking gekomen in het hogervermelde deskundigenrapport, waarin bovendien gepleit was voor opvoering van de leningsactiviteit van de Internationale Bank en voor de instelling van een nieuwe internationale financieringsinstantie ter bevordering van de private investeringsactiviteit, die — zonder regeringsgarantie — leningen zou kunnen verstrekken aan particuliere ondernemingen in minderontwikkelde landen.

De discussies hierover in de Economische en Sociale Raad, waarbij bleek, dat de scheidingslijn tussen vóór- en tegenstanders vrijwel overeenkwam met die tussen minder- en meerontwikkelde landen, leidden niet tot een positieve uitspraak.

Wel was het duidelijk, dat de minderontwikkelde landen, die unaniem de oprichting van een Internationaal Fonds voorstonden, tijdens de Zesde Algemene Vergadering op deze kwestie zouden terugkomen, zonder zich al te veel te bekommeren over de vraag of een dergelijk Fonds inderdaad door medewerking van een groot deel der meerontwikkelde landen tot stand zou kunnen worden gebracht en daardoor een werkelijk internationaal karakter zou verkrijgen.

Van de zijde van de meerontwikkelde landen bleek men tijdens deze Zesde Algemene Vergadering weliswaar overtuigd van de noodzaak tot het bespoedigen van de economische en sociale ontwikkeling der minderontwikkelde gebieden, doch zag men — mede in verband met de vooruitgang, welke inmiddels te constateeren viel in de activiteiten van de Internationale Bank — nog niet dadelijk in, dat daarvoor een geheel nieuw apparaat en een speciaal Fonds in het leven zouden moeten worden geroepen, waarbij nog kwam — een punt waarop in het bijzonder door de vertegenwoordiger van de Verenigde Staten de aandacht werd gevestigd — dat als gevolg van de kosten, verbonden aan de noodzakelijke herbe wapening der meerontwikkelde landen onmogelijk nog fondsen konden afzonderen voor bijdragen aan instellingen zoals het voorgestelde Internationale Fonds.

Wel bleek men bereid om mede te werken aan de oprichting — als dochterinstelling van de Internationale Bank — van een „International Finance Corporation”, welke met speciaal aan te trekken particuliere gelden en zonder regeringsgarantie te vragen, leningen zou kunnen verstrekken aan en zelfs zou kunnen deelnemen in particuliere ondernemingen.

De discussies tijdens de Zesde Algemene Vergadering leidden ten slotte tot de aanvaarding van een resolutie (520(VI)), waarin de Economische en Sociale Raad werd verzocht een gedetailleerd plan op te stellen voor de instelling — zodra de omstandigheden dat zouden toelaten — van een speciaal Internationaal Fonds voor het doen van giften en het verstrekken van lage-rente-dragende leningen aan minderontwikkelde landen en dit plan aan de Zevende Algemene Vergadering voor te leggen. Voorts werd daarin aan de Economische en Sociale Raad verzocht bij de bestudering van de vraag op welke wijze de vereiste middelen voor het Speciale Fonds zouden kunnen worden bijeengebracht, mede aandacht te schenken aan het gebruik van besparingen, welke zouden voortvloeien uit een eventuele ontwapening ¹⁾).

Naar aanleiding van deze resolutie benoemde de Economische en Sociale Raad een commissie van negen experts, welke begin 1953 aan de Raad zou rapporteren over de opzet van een concreet plan voor de instelling van een speciaal Internationaal Fonds.

Daar tijdens de Zevende Algemene Vergadering dit rapport nog niet beschikbaar was, bepaalde men er zich in deze Vergadering toe, bij resolutie (622(VII)), aan de Economische en Sociale Raad te verzoeken het gedetailleerde plan voor een Fonds voor te leggen aan de Achtste Algemene Vergadering en daarbij, in verband met de gespannen verhoudingen in de wereld, in gedachten te houden de noodzakelijkheid om speciale aandacht te schenken aan het probleem van internationale financiering van economische en sociale ontwikkeling door internationale samenwerking binnen het kader van de Verenigde Naties.

Tijdens de discussies was intussen gebleken, dat — met uitzondering van de vertegenwoordiger van de Verenigde Staten, die nog eens herhaalde tegen een Fonds en tegen verschaffing van „grants in aid” door een internationaal lichaam gekant te zijn — de vertegenwoordigers der meerontwikkelde landen zich aanzienlijk minder positief-afwijzend uitlieten dan bij vorige gelegenheden het geval was geweest. Wel spraken zij er hun twijfel over uit of de politieke en daarmee samenhangende economische situatie in de wereld op korte termijn de totstandkoming van een Fonds mogelijk zou maken.

In de zo even genoemde resolutie werd verder aan de Economische en Sociale Raad verzocht aan de Achtste Algemene Vergadering verslag uit te brengen over de voortgang gemaakt met betrek-

¹⁾ Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 29, p. 121-125.

king tot het voorstel tot de oprichting van de eerderevermelde „International Finance Corporation”, waaromtrent de Internationale Bank inmiddels in een eerste rapport gunstig bleek te hebben geadviseerd ¹⁾.

Tijdens de Achtste Algemene Vergadering werd het gehele probleem opnieuw uitvoerig besproken aan de hand van een tweetal concrete voorstellen te weten de vorming van een Speciaal Fonds voor de economische ontwikkeling van de minderontwikkelde gebieden, inmiddels aangeduid met de naam SUNFED (Special United Nations Fund for Economic Development) en de oprichting van een „International Finance Corporation”.

De aan SUNFED ten grondslag liggende gedachten, zoals uitgewerkt in het op verzoek van de Economische en Sociale Raad uitgebrachte en in het voorjaar van 1953 gepubliceerde rapport van de commissie van negen deskundigen, hielden in, dat de economische ontwikkeling van de minderontwikkelde landen op bijzondere wijze zou kunnen worden ondersteund door schenkingen of leningen op lange termijn en tegen lage rente van de zijde van de meerontwikkelde landen, zulks ter uitvoering van projecten, waarin het risicodragende kapitaal van nature minder geïnteresseerd is.

Blijkens het rapport zou het Fonds kunnen beginnen met een aanvangskapitaal van 250 miljoen dollar, bijeen te brengen door tenminste dertig landen binnen het kader van de Verenigde Naties.

Uit de bespreking van deze kwestie gedurende de vergadering van de Economische en Sociale Raad in de zomer van 1953 te Genève was reeds gebleken, dat de behandeling daarvan in de Achtste Algemene Vergadering opnieuw op moeilijkheden zou stuiten.

Van Sowjetzijde bleek men in Genève voor de gedachte van een Fonds niets te voelen.

Bij de meerontwikkelde landen stond men in het algemeen gereserveerd en van de zijde van de Verenigde Staten werd de gedachte van het Fonds onverbreekbaar verbonden aan die van wereldwijde en internationaal gecontroleerde ontwapening. Bovendien bleek in de Verenigde Staten een toenemende neiging te bespeuren om ten aanzien van de economische hulp het bilaterale karakter sterker te beklemtonen dan het multilaterale karakter en daarnaast de nadruk te leggen op de „free enterprise” gedachte.

Onder deze omstandigheden is het verklaarbaar, dat men tijdens de Achtste Algemene Vergadering aan de technische uitwerking van het Fonds nauwelijks toekwam.

¹⁾ Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 32, p. 73-75.

De gedachtenwisseling werd volkomen overheerst door het vraagstuk van de samenhang tussen het Fonds en de ontwapening.

Het is interessant in dit stadium de aandacht te vestigen op het standpunt, dat van Nederlandse zijde tegenover het vraagstuk van de vorming van het Fonds werd ingenomen.

Aan de wenselijkheid van een Speciaal Fonds voor het financieren van bepaalde objecten, mits dit Fonds in de ware zin internationaal zou zijn, had eigenlijk van Nederlandse zijde van de aanvang af geen twijfel bestaan. Uit praktische overwegingen — het vooralsnog ontbreken van de voor de stichting van zulk een Fonds noodzakelijke middelen — had Nederland echter nog tijdens de Zesde Algemene Vergadering verklaard aan de eventuele instelling of voorbereiding van een Internationaal Fonds geen steun te kunnen verlenen.

Thans echter werd van Nederlandse zijde een betoog gehouden, dat in wezen de bedoeling had een brug te slaan tussen de standpunten van de meer- en de minderontwikkelde landen. In de eerste plaats werd gesteld, dat het niet juist is om aan de ene kant te spreken over de economische vraagstukken van de meerontwikkelde landen en aan de andere kant over de economische problemen van de minderontwikkelde landen, aangezien er tussen beide categorieën van vraagstukken een volstrekte interdependentie bestaat en de economische situatie in de wereld gebaat wordt door beide groepen van vraagstukken in samenhang te bespreken. Vervolgens werd aan de ene kant toegegeven, dat de vrije wereld zich inderdaad bovenmatige defensieuitgaven moet getroosten, dat daarvan niet kan worden afgezien zolang temidden van de bestaande wereld-politieke spanningen de bedreiging van de vrijheid voortduurt en dat deze militaire uitgaven een bijdrage vormen tot de vrede en veiligheid in de wereld en zulks niet alleen voor de landen, die deze last op zich hebben genomen, maar voor de gehele vrije wereld. Aan de andere kant echter werd met even grote duidelijkheid gesteld, dat ook de economische ontwikkeling van de minderontwikkelde gebieden op zichzelf een positieve bijdrage vormt voor de vrede en veiligheid in de wereld.

Het feit, dat Nederland dit standpunt innam, had een dubbele betekenis. In de eerste plaats rees bij de minderontwikkelde landen de hoop, dat de meerontwikkelde landen niet meer als een blok tegenover hen zouden komen te staan, nu door één van de meerontwikkelde landen een standpunt was ingenomen, dat op zo duidelijke wijze begrip toonde voor de moeilijkheden en de vraagstukken, waarvoor de minderontwikkelde landen zich geplaatst vinden. In

de tweede plaats won hierdoor ook aan de zijde van de meerontwikkelde landen, althans bij een aantal van hen, met name bij de Scandinavische landen en bij Frankrijk, de overtuiging veld, dat het wellicht mogelijk zou zijn toch op een reële grondslag tot een zekere overeenstemming te komen.

Het was opvallend hoezeer het algemeen debat tijdens de Achtste Algemene Vergadering door het door Nederland ingenomen standpunt werd beheerst.

Ook tijdens de verdere behandeling van deze kwestie in de Achtste Algemene Vergadering leverde Nederland een belangrijke bijdrage om de impasse, die dreigde te ontstaan ten aanzien van de vraag of en in hoeverre het Fonds en de ontwapening aan elkaar moesten worden verbonden, te overwinnen.

Het resultaat was, dat ten slotte twee resoluties werden aangenomen.

De eerste (724 A(VIII)) was voorgesteld door de Verenigde Staten en behelsde in hoofdzaak een beroep op de Regeringen om, zodra een wereldwijde en gecontroleerde ontwapening tot stand zou zijn gekomen, een gedeelte van de daardoor vrijkomende gelden binnen het kader van de Verenigde Naties te bestemmen voor de economische ontwikkeling van de minderontwikkelde landen.

In de tweede, door een aantal minderontwikkelde landen voorgestelde, resolutie (724 B(VIII)), waarin erkend werd, dat de sociale en economische ontwikkeling van de onderontwikkelde landen op zichzelf kan bijdragen tot de handhaving van de internationale vrede en veiligheid en waarin voorts de interdependentie tot uitdrukking werd gebracht in de economische problematiek tussen de meer- en de minderontwikkelde landen, werden aan de Regeringen gedetailleerde opmerkingen verzocht, zowel over het rapport van de commissie-van-negen als over de mate van morele en materiele steun, welke van hen zou mogen worden verwacht voor een „Special Fund”, terwijl de toenmalige Voorzitter van de Economische en Sociale Raad, de Heer Raymond Scheijven, werd aangewezen om deze commentaren te bestuderen en aan de Negenste Algemene Vergadering een eindrapport uit te brengen, zodat alsdan aanbevelingen zouden kunnen worden gedaan, welke, zodra de omstandigheden dat zouden toelaten, de instelling van het Fonds zouden kunnen bevorderen ¹⁾.

In zijn toelichting op het rapport, dat tijdens de Negenste Algemene Vergadering ter tafel lag, concludeerde de Heer Scheijven,

¹⁾ Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 34, p. 92-97.

dat de stichting van een multilateraal Fonds, bestemd om de sociale en economische infrastructuur van de minderontwikkelde gebieden te financieren, dringend nodig was, doch dat de praktische mogelijkheid om daartoe te geraken nog steeds ontbrak, omdat in het bijzonder de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en de Sowjet Unie nog niet bereid waren gebleken in zulk een Fonds deel te nemen.

Opnieuw werd van Nederlandse zijde het nemen van een beslissing ten gunste van de oprichting van SUNFED met kracht verdedigd.

Ook deze keer kwam men echter nog niet verder dan tot de aanvaarding van een resolutie (822(IX)), waarin nogmaals de hoop werd uitgesproken, dat een SUNFED zou worden opgericht zo spoedig als praktisch mogelijk zou blijken, terwijl het mandaat van de Heer Scheijven voor een jaar werd verlengd, teneinde hem in staat te stellen, met bijstand van de Secretaris-Generaal en van een groep deskundigen, een nader rapport uit te brengen, waarin een volledig beeld zou worden gegeven van de organisatievorm, de functies en de verantwoordelijkheden, welke een SUNFED voor de economische ontwikkeling van de onderontwikkelde landen zou kunnen hebben ¹⁾.

Uit het tijdens de Tiende Algemene Vergadering ter tafel liggende nadere rapport van de Heer Scheijven bleek, dat de houding van de meerontwikkelde landen met betrekking tot SUNFED niet fundamenteel gewijzigd was. De Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk handhaafden hun standpunt, dat oprichting van SUNFED pas mogelijk zou zijn nadat belangrijke bedragen zouden zijn vrijgekomen door algemene, onder internationale controle doorgevoerde, ontwapening. De andere meerontwikkelde landen legden dit verband niet, maar stelden hun bijdrage afhankelijk van die van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Alleen Nederland, Denemarken en Noorwegen bleken onvoorwaardelijk steun te hebben toegezegd.

Onder deze omstandigheden is het begrijpelijk, dat opnieuw weinig voortgang werd gemaakt en dat men wederom niet tot een beslissing kon komen.

Bij resolutie (923(X)) werd besloten, dat de leden van de Verenigde Naties alsnog zo volledig mogelijk hun zienswijze zouden kenbaar maken met betrekking tot de oprichting, de structuur en

¹⁾ Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 39, p. 97-100.

de activiteiten van een SUNFED en dat een ad hoc commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van zestien regeringen, de antwoorden zou analyseren¹⁾.

Ook tijdens de Elfde Algemene Vergadering kwam men niet veel verder.

De discussies, tijdens welke de Sowjet Unie zich voor het eerst krachtig uitsprak vóór SUNFED en voor het standpunt, dat de oprichting daarvan niet diende te wachten op besparingen door internationale ontwapening, leidden tenslotte tot de aanvaarding van een resolutie (1030(XI)), waarin de ad hoc commissie werd geïnstrueerd om op de grondslag van al het beschikbare materiaal verschillende vormen van „legal framework” op te stellen, op basis waarvan een SUNFED zou kunnen worden opgericht en statuten zouden kunnen worden opgesteld²⁾.

Vermelding verdient, dat inmiddels met betrekking tot de bovenvermelde „International Finance Corporation”, als dochterinstelling van de Internationale Bank, met als doel het financieren van productieve projecten zonder gebonden te zijn aan de beperkende bepalingen waaronder de Bank zelf werkt (zoals het vereiste van regeringsgarantie en het verbod van deelneming aan zgn. „equity financing”), zodanige vorderingen waren gemaakt, dat in het voorjaar 1955 de ontwerp-statuten gereed waren en in juli 1956 tot de oprichting daarvan was overgegaan.

Het tijdens de Twaalfde Algemene Vergadering ter tafel liggende eindrapport van de ad hoc commissie leek een gunstige gelegenheid om nu eindelijk te trachten met betrekking tot de oprichting van SUNFED tot een definitieve beslissing te komen.

In verband hiermede beijverden de voorstanders zich voor het Fonds een zodanige vorm te kiezen, dat het voor de traditionele tegenstanders ervan zo moeilijk mogelijk zou zijn om zich ertegen te blijven verzetten. Daartoe werd in de eerste plaats besloten de naam SUNFED te laten vervallen, omdat deze naam in de loop der jaren in de Verenigde Staten tot een teken van tegenspraak was geworden. Voorts werd, teneinde een onvruchtbare discussie te vermijden over het vóór en tegen van bilateralisme en multilateralisme, de waarde van bilaterale hulpprogramma's uitdrukkelijk erkend. Voorgesteld werd, niet om een nieuwe gespecialiseerde organisatie op te richten, die een nieuw groot apparaat zou vereisen, doch een Fonds in het bestaande kader van de Verenigde

¹⁾ Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 43, p. 132-133.

²⁾ Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 48, p. 121-122.

Naties, dat geleidelijk zou kunnen uitgroeien. De financiering uit het Fonds zou in het bijzonder worden gericht op de verbetering van de sociale en economische infrastructuur. Voor financiering zouden alleen in aanmerking komen projecten, die zouden passen in „the integrated economic development” der betrokken landen. Beslissingen van het Bestuur van het Fonds, paritair samengesteld uit vertegenwoordigers van meer- en minderontwikkelde landen, zouden alleen genomen kunnen worden met een gekwalificeerde meerderheid, zodat voor de meerontwikkelde landen redelijke waarborgen zouden bestaan, dat de middelen van het Fonds op verantwoorde wijze zouden worden benut.

Ook dit voorstel echter bleek voor de tegenstanders van wat traditioneel onder SUNFED werd verstaan, niet aanvaardbaar. Wel was men van die zijde bereid mede te gaan met een voorstel van de Verenigde Staten, dat van een geheel andere gedachte uitging en dat er op neer kwam, dat het werkkterrein van het „Technical Assistance Programme” zou worden uitgebreid. Dit voorstel was o.m. gebaseerd op de overweging, dat aan sommige dringende behoeften aan „technical assistance” niet kon worden voldaan uit de voor het programma van technische hulp beschikbare middelen en dat het daarom aanbeveling zou verdienen in het kader van dit programma een „Special Projects Fund” op te richten, met dien verstande, dat het bestaande programma voor technische hulp en het nieuwe „Special Projects Fund” samen de beschikking zouden krijgen over 100 miljoen dollar per jaar tegenover de rond 30 miljoen dollar, die tot dan toe voor internationale technische hulp beschikbaar waren.

Hoewel het op zichzelf niet onaantrekkelijk was, dat op deze wijze aan de internationale technische bijstand een belangrijke uitbreiding zou kunnen worden gegeven, is het duidelijk, dat door deze tegenzet van de Verenigde Staten de kans op verwezenlijking van een SUNFED, waarvoor jarenlang was gestreden, ernstig in gevaar werd gebracht.

Onder deze omstandigheden is ten slotte gestreefd naar een oplossing, volgens welke het Amerikaanse voorstel zou worden aanvaard als een stadium in een ontwikkeling, die met een zeker automatisme toch zou kunnen uitgroeien tot datgene wat met SUNFED was beoogd.

Overeenstemming werd bereikt over de tekst van een resolutie (1219(XII)), waarin in beginsel besloten werd tot de oprichting van een „Special Fund”, teneinde hulp te kunnen verlenen op terreinen, die essentieel zijn voor de technische, sociale en economi-

sche ontwikkeling der minderontwikkelde gebieden. Er zou naar worden gestreefd om voor dit Fonds, samen met de middelen van de bestaande technische hulp, een bedrag bijeen te brengen van 100 miljoen dollar 's jaars. Het Fonds zou niet zijn een onderdeel van het bestaande „Technical Assistance Programme”, doch een „separate identity” bezitten, ofschoon wel nauw met de bestaande instellingen der Verenigde Naties, dus ook met de „technical assistance” zou worden samengewerkt. Daar echter verwacht moest worden, dat aanvankelijk de middelen van het Fonds wel niet groter zouden zijn dan 100 miljoen dollar 's jaars, zouden gedurende de eerste tijd de werkzaamheden van het Fonds beperkt blijven tot uitbreiding van de technische hulpverlening.

Wel werd hieraan de belangrijke voorziening toegevoegd, dat zodra de Algemene Vergadering van oordeel mocht zijn, dat de financiële middelen voldoende zijn om over te gaan tot kapitaalinvesteringen op het gebied van de sociale en economische infrastructuur, de Algemene Vergadering de toekomstige activiteiten van het Fonds nader onder ogen zal kunnen zien en dienovereenkomstig maatregelen zal kunnen nemen.

Het zal dus van de in de toekomst beschikbaar komende middelen afhangen of en wanneer deze volgende stap kan worden gezet.¹⁾

Op deze basis is tijdens de laatstgehouden (Dertiende) Algemene Vergadering bij resolutie (1240 (XIII)) definitief besloten tot de instelling van het „Special Fund”, dat inmiddels op 1 januari j.l. zijn werkzaamheden is begonnen.

Hoewel erkend kan worden, dat hiermede een nieuwe stap is gezet op de weg naar multilaterale financiering, in het kader van de Verenigde Naties, van de sociale en economische ontwikkeling van de minderontwikkelde landen, dient men zich wel te realiseren, dat dit „Special Fund” bepaald nog geen SUNFED is, maar wel tot een kapitaalfonds zou kunnen uitgroeien.

Naarmate de landen bereid zullen zijn meer gelden voor het „Special Fund” ter beschikking te stellen, zal sneller de volgende stap op de weg naar SUNFED kunnen worden gezet.

Veel zal daarbij afhangen van de houding van de Verenigde Staten, die wèl bereid bleken de mogelijkheid te erkennen, dat een slagen van het „Special Fund” te eniger tijd tot een kapitaalfonds

¹⁾ Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 54, p. 172-175.

zou kunnen leiden, maar bepaald niet zo ver wilden gaan zich daarop nu reeds vast te leggen ²⁾).

Iedere poging tijdens de laatstgehouden Algemene Vergadering om aan de betreffende resolutie de exclusieve interpretatie te geven, dat het „Special Fund” een begin van SUNFED is, werd door de Verenigde Staten uitdrukkelijk afgewezen.

Zelfs een poging om in de resolutie een beroep te doen op de leden van de Verenigde Naties „to work for the speedy establishment of a United Nations capital development fund” moest, ten einde de totstandkoming van het „Special Fund” zelf niet in gevaar te brengen, worden opgegeven.

Nog weer andere overwegingen leidden er toe, dat in de resolutie evenmin werd opgenomen een compromis-tekst, volgens welke op de leden van de Verenigde Naties een beroep zou worden gedaan „to lend their full support to the Special Fund and to make appropriate efforts, separately or jointly through the United Nations and/or other bodies, towards the establishment of conditions which would facilitate the financing of the economic development of the less developed countries, particularly their economic and social infrastructure”.

Wel is tijdens de Dertiende Algemene Vergadering ook nog een resolutie (1317(XIII)) aangenomen, waarin er bij de leden van de Verenigde Naties op werd aangedrongen „to continue working for the establishment of a United Nations capital development fund” en waarin besloten werd „to review, as a separate subject of its agenda, progress in the field of financing the economic development of the less developed countries, particularly progress towards the establishment of a United Nations capital development fund”, doch deze resolutie verkreeg, naast de stemmen van de Afro-Aziatische landen, de Latinolanden en het Sowjetblok, slechts de stemmen van een gering aantal van de meerontwikkelde landen.

Het is dan ook duidelijk, dat van deze resolutie vooralsnog weinig effect valt te verwachten.

Vermelding verdient in dit verband, dat de vertegenwoordiger van de Verenigde Staten bij zijn stemverklaring in de plenaire vergadering een voorkeur uitsprak voor een „international development association affiliated with the International Bank for the purpose of making loans on flexible terms to underdeveloped countries”.

Het is daarom mogelijk, dat in de richting van een internationale

²⁾ Uitgave van het Ministerie van Buitenlandse Zaken no. 59, p. 132.

ontwikkelingsorganisatie, als dochteronderneming van de Wereldbank, eerder resultaat valt te verwachten.

De hiervoren geschetste gang van zaken, welke — nadat in 1949 de financiering van de economische ontwikkeling voor het eerst ter sprake kwam — ten slotte in 1958 heeft geleid tot de oprichting van het „Special Fund”, dat met veel goede wil nog slechts gezien kan worden als een verdere stap op de weg naar SUNFED en dat daarom in Nederlandse kringen wel baby-SUNFED is genoemd, levert een typisch voorbeeld van de moeizame wijze waarop in de Verenigde Naties langs de weg van het compromis besluitvorming tot stand komt.

Ten slotte volgen hier nog enige technische bijzonderheden betreffende het „Special Fund”.

Het Fonds, dat als orgaan van de Verenigde Naties onder het gezag van de Economische en Sociale Raad en van de Algemene Vergadering, een eigen bestaan zal leiden, zal systematische en duurzame bijstand verlenen op terreinen, die van essentieel belang zijn voor de geïntegreerde technische, economische en sociale ontwikkeling van de minderontwikkelde landen.

In verband met de middelen waarover het Fonds zal kunnen beschikken, welke naar het zich laat aanzien voorlopig een bedrag van 100 miljoen dollar per jaar niet te boven zullen gaan, zal het Fonds zijn activiteiten richten op een uitbreiding van de omvang van de programma's van de Verenigde Naties voor technische bijstand en zich daarbij richten op speciale projecten, die vallen buiten de gebruikelijke omschrijving van technische hulp of te omvangrijk zijn om onder de bestaande hulpprogramma's te worden uitgevoerd en die de eerste stadia van technische, economische en sociale infrastructuur der minderontwikkelde landen zullen vormen.

Het Fonds moet in verband hiermede gezien worden als een constructieve stap vooruit op het terrein van hulpverlening aan minderontwikkelde landen, waardoor zal kunnen worden bijgedragen tot een versnelling van de economische ontwikkeling en ook kapitaalinvesteringen zullen kunnen worden bevorderd.

Het Fonds zal zich, in volgorde van urgentie en met inachtneming van een zo ruim mogelijke geografische spreiding, zoveel mogelijk richten op grotere projecten, waarvan op korte termijn een gunstig effect mag worden verwacht.

Daarbij zal gezette aandacht worden besteed aan de integratie van de projecten in de nationale ontwikkelingsprogramma's en aan

een doelmatige coördinatie met andere multilaterale of bilaterale programma's.

De projecten, waarbij voornamelijk gedacht wordt aan „surveys, research and training; demonstration, including pilot projects”, kunnen worden uitgevoerd door beschikbaarstelling van experts, uitrusting, materialen en diensten, alsook door het oprichten van instituten, demonstratiecentra, installaties e.d.

In overeenstemming met de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties zal de bijstand, welke door het Fonds wordt verleend nooit mogen worden een middel tot buitenlandse economische of politieke inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van het hulpontvangende land, noch vergezeld mogen gaan van voorwaarden van een politiek karakter.

Deelneming in het Fonds staat open voor alle leden van de Verenigde Naties en voor leden van de gespecialiseerde organisaties en van de Internationale Atoomorganisatie.

Het Fonds wordt beheerd door een Bestuursraad, bestaande uit 18 leden, te verkiezen door de Economische en Sociale Raad volgens het beginsel, dat daarin gelijkelijk vertegenwoordigd moeten zijn meerontwikkelde landen enerzijds en minderontwikkelde landen anderzijds, met inachtneming van een behoorlijke geografische spreiding voor de laatstbedoelde landen.

Inmiddels zijn als vertegenwoordigers van de ontwikkelde landen verkozen: Canada, Denemarken, Frankrijk, Italië, Japan, Nederland, de Sowjet Unie, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten en als vertegenwoordigers van de minderontwikkelde landen: Argentinië, Chili, Ghana, India, Mexico, Pakistan, Peru, de Verenigde Arabische Republiek en Zuid Slavië.

De Bestuursraad heeft o.m. tot taak het vaststellen van het algemeen beleid en het nemen van beslissingen over te entameren projecten.

Besluiten van de Bestuursraad over belangrijke zaken, zoals beleidskwesties, de goedkeuring van projecten en de toewijzing van fondsen vereisen een meerderheid van tweederden van de leden, die aanwezig zijn en aan de stemming deelnemen.

Het Fonds heeft voorts een „managing director”, na raadpleging van de Bestuursraad te benoemen door de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties onder goedkeuring van de Algemene Vergadering, en verantwoordelijk voor de werkzaamheden van het Fonds, met uitsluitende bevoegdheid tot aanbeveling aan de Bestuursraad van door regeringen van onderontwikkelde landen voorgebrachte projecten.

Verder is er een Adviescommissie ten dienste van de „managing director”, bestaande uit de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, de Voorzitter van de „Technical Assistance Board” en de President van de Internationale Bank.

Ten slotte is er een voorziening getroffen volgens welke in de Bestuursraad mede vertegenwoordigd zullen zijn de gespecialiseerde organisaties, de Internationale Atoomorganisatie en de Voorzitter van de „Technical Assistance Board”, terwijl de Directeur van het Fonds een regeling kan treffen, teneinde vertegenwoordigers van gespecialiseerde organisaties en van het Internationaal Atoomagentschap in de gelegenheid te stellen de beraadslagingen in de Adviescommissie bij te wonen, indien een project wordt besproken, dat in hoofdzaak valt binnen het terrein van hun werkzaamheid.

De voor het eerste jaar voor het Fonds toegezegde (vrijwillige) bijdragen doen verwachten, dat voor 1959 beschikt zal kunnen worden over een bedrag van om en nabij 25 miljoen dollar.